

m.p.
(231/82)

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
(APPÈLAFDELING)

In die saak tussen:

FRANK J ADAMS

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM: CORBETT, HOEXTER, BOTHA, ARR
NICHOLAS et GROSSKOPF, Wn ARR

VERHOOR: 18 Februarie 1983

GELEWER: 10 Maart 1983

U I T S P R A A K

HOEXTER AR

Dit is 'n strafappèl. Die appellant, 'n

agt-en-twintigjarige

agt-en-twintigjarige man, het in die landdroshof
vir die distrik Goodwood op 'n aanklag van oortreding
van art 140(1)(a) van die Kaapse Ordonnansie op
Padverkeer, No 21 van 1966, tereggestaan. Die Staat
beweer dat op 31 Julie 1981, en terwyl hy onder die
invloed van sterk drank was, die appellant 'n
motorvoertuig op 'n openbare pad in Goodwood bestuur
het. By sy verhoor het die appellant sonder raadsman
gestaan. Aanvanklik het hy skuldig gepleit waarna hy
ingevolge art 112(1)(b) van die Strafproseswet deur
die hof ondervra is. Aan die hand van sy antwoorde
tydens gemelde ondervraging het die landdros tereg 'n
pleit van onskuldig namens die appellant aangeteken.

Die verhoorhof het die appellant soos

aangekla

aangekla skuldig bevind. Hom is 'n vonnis van ses maande
gevangenisstraf opgelê en hy is verder onbevoeg verklaar
om vir 'n tydperk van twee jaar 'n bestuurderslisensie
te bekom. Die appellant se appèl teen die skuldig=
bevinding en vonnis is deur die Kaapse Provinsiale
Afdeling afgewys. Met verlof van laasgenoemde afdeling
kom die appellant voor hierdie Hof in hoër beroep.

Uit die aangevoerde getuienis blyk dat
omstreeks 1 uur nm op die betrokke dag ene Lambrecht
sy Mercedes-Benz sportmotor ("die Mercedes") van oos
na wes in Voortrekkerweg, Goodwood, bestuur het. Toe
hy die kruising tussen Voortrekkerweg en Vanguardstraat
nader, het Lambrecht vanaf Voortrekkerweg na links
afgedraai in 'n glippad wat suid van gemelde kruising

met

met Vanguardstraat aansluit. Vanaf die glippad word

toegang tot Vanguardstraat deur 'n toegeëteken beheer.

Terselfdertyd was die appellant die bestuurder van 'n

motorvoertuig ("die Toyota") wat aan sy vriend Frankie

behoort het. Frankie was 'n passasier in die Toyota.

Frankie wou nie self bestuur nie omdat hy as gevolg

van die gebruik van sterk drank olik gevoel het.

Terwyl die Toyota agter die Mercedes in die glippad

gery het, het die linker-voorkant van die Toyota teen

die regter-agterkant van die Mercedes vasgery. Die

Suid-Afrikaanse Polisie is ontbied en 10 of 15 minute

na die botsing het sersant Carstens, vergesel van 'n

~~ander lid van die polisiemag, met 'n patrolliewa sy~~

opwagting by die ongelukstoneel gemaak. Carstens

het

het ses-en-n-half jaar diens as lid van die SAP

waartydens hy ondervinding van dronk persone opgedoen

het. In die Toyota het Carstens n driekwart-vol

bottel whisky gevind. Carstens het die appellant

weens beweerde dronkbestuur gearresteer en vir hom en

Frankie agter in die patrolliewa ingelaai.

By die verhoor het slegs drie persone

getuig. Lambrecht en Carstens is as staatsgetuies

opgeroep; en na afloop van die staatsaak het die

appellant self getuig. In die loop van Carstens se

getuienis is hy nie uitgevra na wat verder met die

appellant, na sy inhegtenisneming, gebeur het nie.

Die prentjie is egter deur die appellant se eie relaas

in die getuiebank aangevul. Volgens die appellant

(en

(en sy bewerings in hierdie verband is nie deur die staat betwis nie) het die polisie hom na 'n geneesheer geneem; en het laasgenoemde van die appellant 'n bloedmonster geneem. Hoe dit ook sy, geen mediese getuienis rakende die toestand van die appellant kort na sy arrestasie is deur die staat aangebied nie.

Die hoofinhoud van die getuienis deur die staat aangevoer kan kortliks opgesom word. Lambrechts het aan die verhoorhof vertel dat sy Mercedes in die glippad stilgestaan het agter twee of drie motors wat by die toegeeteken gewag het om Vanguardstraat binne te ry toe die Toyota van agter vinnig op hom afgery het en, deur sy remme aan te slaan, so naelskraap 'n botsing met die Mercedes vermy het. Hierop het Lambrecht op

sy

sy sitplek omgedraai en vir die appellant beduie dat hy stadiger moet ry. Toe die motors voor die Mercedes begin wegtrek, het Lambrecht sowat 12 meter vorentoe gery. Tegelykertyd het Lambrecht in sy truspieëltjie die Toyota dopgehou en gesien hoedat dit weer van agter aankom, 'n vergeefse poging om na regs te swenk aanwend en die Mercedes aan sy regter-agterkant tref. Lambrecht het toe uit die Mercedes geklim en hom tot die Toyota gewend waar die appellant nog steeds voor die stuurwiel gesit het. Die appellant het Lambrecht vir water gevra. Na 'n ruk het die appellant uit die Toyota uitgeklim en aan Lambrecht gesê dat hy (die appellant) moeite gaan maak. Toe die polisie opdaag, het die appellant teenoor hulle erken dat die ongeluk sy skuld

is.

is. Die appellant, aldus Lambrecht, "was gedrink
gewees, hy het drank gehad." Hierdie stellings het
Lambrecht toegelig deur te sê dat die appellant na
drank geruik het en dat hy teenoor die polisie toegegee
het dat hy en sy vriend gedrink het. Gevra of hy
ter staving van sy bewering dat die appellant drank
ingehad het enigiets verder kon aanvoer, het Lambrecht
slegs op die volgende gesteun: toe die polisie
hom (Lambrecht) ondervra het, het die appellant en sy
vriend die polisie voortdurend in die rede geval en
gekla oor die feit dat Lambrecht voor hulle gevra is om
die ongeluk te verklaar. In antwoord op 'n vraag van
die hof het Lambrecht gesê dat in die toestand waarin
die appellant verkeer het hy nie sy Mercedes aan hom

sou geleen het nie, en wel op grond daarvan dat die

appellant na drank geruik het. Gevra deur die aanklaer

of die appellant na die ongeluk enigiets probeer

verduidelik het, het die getuie te kenne gegee dat die

appellant en sy vriend geblyk het meer bekommerd te

wees oor 'n bandmasjien wat hulle in die Toyota gehad

het wat Frankie uit die kar verwyder het en in die

kattbak toegesluit het; en dat die appellant en sy

vriend daarna vir Lambrecht daarvan beskuldig het

"dat ons hulle kar se sleutels gevat het". Dit wat

betref Lambrecht. Die enigste verskynsels aan die hand

waarvan sersant Carstens afgelei het dat die appellant

sterk drank ingehad het was dat die appellant se asem

na sterk drank geruik het en dat sy oë bloedbelope

voorgekom

voorgekom het. Carstens het nietemin die mening
uitgespreek dat die appellant matig deur sterk drank
aangetas was en dat hy 'n voertuig nie op bekwame wyse
sou kon bestuur het nie.

In hooftrekke kom die appellant se
relaas van die gebeure op die volgende neer. Gedurende
die vorige aand het hy en Frankie saamgedrink as gevolg
waarvan Frankie op die dag van die ongeluk naar gevoel
het en die appellant self aan 'n hoofpyn gely het.
Daardie oggend moes hulle werk tot twaalfuur middag toe
Frankie aan 'n regmaker behoefte gehad het. Hulle het 'n
bottel whisky gekoop waarvan elk twee doppe gedrink het.

Na die whisky het die appellant 'n bietjie beter gevoel
en het sy hoofpyn verdwyn. Daarna is hulle met die

Toyota uit Koeberg weg. Frankie het nie vir die stuurwiel kans gesien nie en die appellant het bestuur. Die appellant gee toe dat Lambrecht vir hom beduie het dat hy stadiger moet ry; en dat die Toyota kort daarna met die Mercedes gebots het. Na die ongeluk, so beweer die appellant, het hy uitgevind dat daar aan die Toyota een of ander meganiese gebrek is. Op hierdie punt is die getuienis van die appellant verwarrend, maar die strekking daarvan is dat as gevolg van die meganiese fout die Toyota by die ongelukstoneel vanuit 'n stilstaande posisie onverwags en sonder toedoen van die appellant vorentoe beweeg het. Aanvanklik het die appellant gesê dat daar met die koppelaar fout was. 'n Rukkie later, en in antwoord op 'n vraag van die hof met

betrekking.....

betrekking tot die koppelaar het die appellant gesê dat sy verwysing na die koppelaar 'n fout was, en dat hy die remme bedoel het. Daarop het die hof aan die appellant verdere vrae gestel wat daarop gemik was om vas te stel wanneer die appellant dan agtergekom het dat die remme gebrekkig is. In antwoord op dusdanige vrae het dit geblyk dat die appellant nie beweer dat daar met die remme fout was nie. Hierdie wending in die saak het die volgende woordewisseling tussen die hof en die appellant afgegee:

"Nou wat was dan die fout? --- My vriend het my agterna gesê iets is verkeerd met die 'timing' van die kar, met die tyd van die kar. My voet was in die clutch gewees.

Nou maar beskuldigde, as 'n mens in 'n motor sit en jy laat toe dat daardie

motor

motor vorentoe beweeg dan is jy mos
 nalatig man - is dit nie so nie? Was
 dit nie jou plig om te sien dat jou motor
 stilstaan, dat hy nie vorentoe beweeg in
 die ander voertuie in nie - antwoord
 asseblief vir my? --- My Edelaagbare, ek
 het al ander voertuie bestuur en
 Dankie, u antwoord nie die hof se vraag
 nie. Baie dankie. Gaan maar aan
 mnr Aanklaer."

Hierna is die aard en omvang van die beweerde meganiese
 gebrek nie verder uitgepluis nie.

In 'n volledige uitspraak het die verhoorhof
 bevind dat ten tye van die botsing (a) die appellant onder
 die invloed van sterk drank was en (b) dat die drank hom
 dermate aangetas het dat sy vaardigheid en behendigheid agter
 die stuurwiel belemmer is. Uit hoofde van die appellant se
 ---eie getuienis het die hof bevind dat die botsing veroorsaak

is

is deur die appellant se vertraagde reaksies weens
besopenheid, en dat die moontlikheid van enige meganiese
gebrek aan die Toyota as oorsaak van die botsing
uitgeskakel kan word. Ek haal aan uit die uitspraak:

"In elk geval bevind die hof dat enige
moontlike meganiese defek hoegenaamd
niks te make het met die oorsaak van
hierdie botsing nie, want, sê mnr
Lambrechts vir die hof - en die hof
aanvaar sy getuienis - dat net voor die
botsing plaasgevind het, het die
beskuldigde teen 'n hoë spoed van
agter af vir hom genader op daardie
dienspad, en die beskuldigde het net-net
sy voertuig betyds tot stilstand gebring.
Die afleiding wat die hof hier dus moet
maak is dat die beskuldigde toe in 'n
posisie was om gebruik te maak van die
remme en die remme het toe gewerk."

Die appellant se appèl teen sy skuldig=

bevinding

bevinding is daarop gegrond dat die Staat nie bo
redelike twyfel bewys het nie dat die appellant bestuur
het terwyl hy sodanig onder die invloed van sterk
drank verkeer het dat sy vaardigheid en oordeelsvermoë
agter die stuurwiel aangetas is. In besonder het die
appellant se advokaat aangevoer dat die getuienis van
Lambrecht en Carstens aanvegbaar is omdat hul
opinies dat die appellant onbekwaam was om veilig te
bestuur nie deur genoegsame feite, soos deur die
getuies waargeneem, gerugsteun word nie. Hierby
aansluitend is betoog dat 'n skuldigbevinding aan bestuur
onder die invloed van sterk drank met veiligheid op
die getuienis van leke kan steun slegs indien die feite
deur hulle waargeneem 'n duidelike beeld van onmiskenbare
beskonkenheid

beskonkenheid daarstel; en dat, met inagneming van die
 karige getuienis in die onderhawige geval, die deskundige
 getuienis van 'n geneesheer vir die staatsaak onontbeerlik
 was.

By toelating en evaluering van opinie=

getuienis is daar sekere vereistes waaraan voldoen moet

word. Kyk: Schmidt, Bewysreg 2de uitgawe 426/7.

Die basiese vereiste is die getuie se bevoegdheid om

hoegenaamd 'n opinie oor die betrokke onderwerp te waag.

Gaan dit oor beweerde dronkenskap van 'n persoon is 'n

geneesheer wat die persoon op die relevante tydstip

ondersoek het uiteraard as deskundige behoorlik

toegerus. In dronkbestuursake is dit egter nie vir die

staat gebiedend om 'n geneesheer as getuie op te roep nie.

n

'n Leek is bevoeg om getuienis rakende die nugterheid
 of beskonkenheid van 'n persoon te getuig. Maar ongeag
 of die staat op die getuienis van 'n geneesheer dan wel op
 die getuienis van 'n leek steun, is 'n verdere belangrike
 vereiste dat die getuie die gronde vir sy opinie moet
 aanstip. In R v Jacobs 1940 TPA 142 verklaar regter
 RAMSBOTTOM op 146/7:

"In cases of this sort it is of great
 importance that the value of the opinion
 should be capable of being tested; and
 unless the expert witness states the
 grounds upon which he bases his opinion
 it is not possible to test its
 correctness, so as to form a proper
 judgment upon it."

Kyk verder: Barry v Rex 1940 NPA 130 op 132;

R v Theunissen 1948(4) SA 43(K) op 46.

In die onderhawige saak het die botsing

helder

helder oordag plaasgevind en dien dit opgemerk te word
dat sowel Lambrecht as Carstens ruim geleentheid gehad
het om enige sigbare tekens van dronkenskap aan die
kant van die appellant waar te neem. Indien die
appellant met 'n sleeptong gepraat het of luidrugtig
te kere gegaan het of onvas op sy voete was of wydsbeen
of wankelrig gestap het, kan met veiligheid aanvaar
word dat die twee staatsgetuies daarvan kennis sou
geneem het. Lambrecht se opinie omtrent die toestand
van die appellant steun op die feit dat die appellant
se asem na sterk drank geruik het asook die appellant
"se hele houding". As voorbeeld van laasgenoemde het

Lambrecht in sy hoofgetuienis opgehaal dat die appellant
en sy vriend vir Carstens by sy ondervraging van

Lambrecht

Lambrecht lastig geval het. Kruisondervraging van
Lambrecht het egter aan die lig gebring dat in hierdie
opsig alleen Frankie gesondig het. Carstens het in sy
getuienis uitdruklik gesê dat benewens die feit dat die
appellant se asem na sterk drank geruik het daar niks
verder was waaraan hy kon sien dat die appellant sterk
drank ingehad het nie.

By beoordeling van die korrektheid al
dan nie van die appellant se skuldigbevinding moet die
getuienis in die saak natuurlik kumulatief beskou word.
Nou is dit so dat die blote feit dat iemand wat sterk
drank gebruik het in 'n ongeluk betrokke raak op sigself
nie bewys daarstel dat hy onder die invloed van sterk
drank bestuur het nie. Watter afleiding die feit van

die

die ongeluk veroorloof, hang af van die besondere omstandighede van elke geval wat onder meer insluit die verduideliking, indien enige, wat die bestuurder vir die ongeluk aanbied. Kyk: S v Roux 1975(3) SA 190(A) op 195D-196A; Cooper, Schwar & Smith, Alcohol Drugs and Road Traffic, bl 12. Dit spreek egter vanself dat waar 'n bestuurder van 'n voertuig nie ooglopend onder die invloed van sterk drank verkeer nie die wyse waarop hy bestuur sterker as andersins op die voorgrond sal tree. Kortom: hoe growwer die graad van uiterlik sigbare besopenheid hoe minder belangrik die wyse waarop die beskuldigde bestuur het; en omgekeerd. Met inagneming van die beperkte en ietwat onbeduidende gronde wat Lambrecht en Carstens ter ondersteuning van hul opiniegetuienis

omtrent die appellant se toestand bygehaal het, volg
dit dan ook in die onderhawige geval dat die wyse
waarop die appellant bestuur het, asook sy verklaring
van die ongeluk, besondere aandag verdien.

Dat die appellant se verklaring van hoe
dit gebeur het dat die Toyota met die Mercedes gebots
het onbevredigend is, staan vas. Sy getuienis van die
beweerde meganiese gebrek aan die Toyota is nòg duidelik
nòg oortuigend. Die vraag is egter of sy verklaring
verwerp kan word as 'n storie wat klaarblyklik vals is.

Na my oordeel is daar teen die wyse waarop die
verhoorhof hierdie vraag benader het wesenlike kritiek

in te bring. In hierdie verband verwys ek eerstens
na die landdros se verwerping van die moontlikheid

van enige meganiese gebrek aan die Toyota as 'n oorsaak
van die botsing. Hierdie bevinding berus op die
landdros se gevolgtrekking dat die remme van die Toyota
nie defektief was nie, en wel om die rede dat enkele
oomblikke voor die werklike ongeluk die appellant daartoe
in staat was om deur sy remme aan te slaan 'n amperse
botsing met die Mercedes te voorkom. Hierdie redenering
gaan klaarblyklik van die veronderstelling uit dat die
appellant se verduideliking van die ongeluk op 'n
remweiering steun. By behoorlike ontleding van die
appellant se getuienis is dit egter duidelik, so meen
ek, dat die appellant nie beweer dat daar met die remme
fout was nie. Die appellant beweer inteendeel dat toe
die Toyota in die kritieke stadium van die gebeure

onverwags

onverwags vorentoe beweeg het die appellant se voet

nie op die rempedaal was nie. Hieruit volg, na my

mening, dat by sy bevinding dat geen meganiese gebrek

tot die oorsaak van die ongeluk bygedra het nie die

verhoorhof hom wanvoorgelig het. Ten tweede wil dit

voorkom asof in 'n stadium van sy getuienis toe die

appellant met verwysing na ander motors wat hy voorheen

al bestuur het juis besig was om aan die hof te

verduidelik waarin die Toyota se meganiese gebrek geleë

was, die landdros die appellant tot swye gedwing het.

In hierdie verband verwys ek na die reeds aangehaalde

passasie in die getuienis waar die landdros die

moontlikheid van sy nalatigheid aan die appellant

gestel het. Hierdeur is die appellant verhinder om

tersaaklike

tersaaklike feite aan die hof te stel op 'n wyse waarop
 hy geregtig is. Bovermelde verloop van sake in die
 verhoorhof het daartoe meegewerk dat daar op die
 aanneemlikheid van die appellant se verduideliking van
 die ongeluk nie behoorlik ingegaan is nie. Die
 onbevredigende verduideliking van die appellant ten
 spyt kan hierdie Hof na my beskouing nie daarvan oortuig
 wees dat die appellant se beroep op 'n meganiese gebrek
 aan die Toyota as 'n oorsaak van die ongeluk nie redelik
 moontlik waar kan wees nie.

Dit is vervolgens nodig om die oortuigings=
 krag te oorweeg van sekere bykomende omstandighede waarop

die verhoorhof gesteun het vir sy bevinding dat die
 appellant onder die invloed van sterk drank bestuur het.

Daardie

Daardie omstandighede kan soos volg opgesom word:

1) Lambrecht se getuienis dat na die ongeluk die

appellant in die Toyota bly sit het en dat hy

Lambrecht om water gevra het;

2) Lambrecht se getuienis dat na die aankoms van

die polisie die appellant "teen die motor bly

staan het";

3) Lambrecht se getuienis dat die appellant en

Frankie "weinig erg gehad het aan die skade

wat hulle aangerig hetwant, sê mnr

Lambrecht, hulle was meer begaan oor die

bandspeler wat ook in die voertuig was."

4) die appellant se erkenning by die ongeluks=

toneel dat hy op die dag van die ongeluk whisky

gedrink

gedrink het;

5) die feit dat Frankie met wie die appellant

"in gelyke mate drank ingeneem het van die

vorige aand af" nie kans gesien het om self

die Toyota te bestuur nie;

6) die appellant se getuienis dat hy op die dag

van die ongeluk beter gevoel het nadat hy die

whisky gedrink het.

Wat betref verskynsel (1) moet toegegee word dat van 'n

nugter bestuurder wat teen 'n voertuig voor hom vasgery

het redelikerwyse verwag kan word om gou uit sy motor

te klim om die skade van nader te betrag. Die appellant

se versuim om aldus op te tree beteken egter nie

noodwendig dat hy dronk was nie. Dit mag wees dat hy

as

as gevolg van die ongeluk in 'n mate skok opgedoen het.

Hierdie redelike moontlikheid sou dan ook verklaar

waarom die appellant water gevra het - 'n versoek wat

die landdros as sinneloos bestempel het. In die

verbygaan moet verder opgemerk word dat die optrede van

die appellant waaroor dit hier gaan nie tydens die

appellant se kruisondervraging uitgepluis is nie. Dat

die appellant teen die motor bly staan het (kyk (2)

hierbo) voer die saak teen die appellant nie verder nie

tensy hy so gestaan het omdat hy onvas op sy voete was.

Dit beweer nòg Lambrecht nòg Carstens. Dat die appellant

weinig erg gehad het aan die skade wat hy veroorsaak het

(kyk (3) hierbo) is 'n afleiding wat die hof self gemaak

het. Of Lambrecht se relaas die afleiding regverdig

val

val myns insiens te betwyfel. Die feit dat die

appellant en Frankie oor die bandspeler bekommerd was

dui eerder op teenwoordigheid van gees as 'n verstand

wat deur drank benewel is. Die polisie het albei

persone in hegtenis geneem en 'n bandspeler in 'n

onbewaakte motor sou stellig 'n gevaar van diefstal skep.

Omstandighede (4), (5) en (6) kan saam behandel word.

Dat die appellant kort voor die ongeluk whisky gedrink

het is natuurlik een van die relevante faktore by

evaluering van die getuienis as geheel. Maar die feit

dat die appellant se drinkmaat nie kans gesien het om

te bestuur nie, sou slegs betekenisvol wees indien die

~~appellant se weerstandsvermoë teenoor alkohol dieselfde~~

of minder as dié van Frankie was. Hieroor kan alleen

bespiegel

bespiegel word. Dat die appellant gedurende die oggend voor die ongeluk nie lekker gevoel het nie en by 'n regmaker baat gevind het, dui op 'n gevolgtrekking dat hy hom die vorige aand aan sterk drank vergryp het; maar dit dien nouliks as bewys dat hy daardie oggend nog onder die invloed van sterk drank verkeer het.

Die feite van die onderhawige geval

kom neer op 'n lastige grensgeval. Ofskoon dit nie onwaarskynlik is dat die appellant onder die invloed van sterk drank bestuur het nie, is die gebrek aan mediese getuienis 'n faktor wat swaar teen die staatsaak opweeg. In S v Edley 1970(2) SA 223 (N) laat regter

MILLER hom op 226D soos volg uit:

"it

"It seems to me that the more gross and manifest the physical manifestations of intoxication noted by credible and reliable laymen are, the more readily may medical evidence be dispensed with and that the more equivocal the physical manifestations or indications of intoxication may be, the greater would be the need for the State to lead medical evidence of the accused's condition at the relevant time."

Hier was die sigbare tekens van besopenheid gering en

na my oordeel was die aanbieding van mediese

getuienis vir die behoorlike beslissing van die saak

noodsaaklik. Om watter rede of redes die geneesheer

wat die appellant ondersoek het nie as staatsgetuie

opgeroep is nie is aan hierdie Hof onbekend. Geen

verduideliking in hierdie verband is deur die staats=

aanklaer aan die verhoorhof verstrek nie en dienaangaande

is geen navraag deur die landdros aan die aanklaer

gerig

gerig nie. Dit dien egter opgemerk te word dat

dronkbestuur 'n ernstige misdaad is wat veelvuldig op

ons paaie voorkom, en dat by die vervolging daarvan die

aanbieding van onvolledige getuienis namens die staat

nie gedoog kan word nie.

Na my oordeel het die staat sy saak teen

die appellant nie bo redelike twyfel bewys nie en moes

die appellant nie skuldig bevind gewees het nie. Die

appèl word gehandhaaf en die skuldigbevinding en vonnis

word vernietig.

G. G. Hoexter

G G HOEXTER AR

CORBETT	AR	)	
BOTHA	AR	)	Stem saam
NICHOLAS	Wn AR	)	
GROSSKOPF	Wn AR	)	
